

Speech Maurice Limmen, voorzitter Vereniging Hogescholen Nieuwjaarsreceptie

Embargo tot 15 januari 2019 17:00 uur

Gesproken woord geldt

Dames en heren, van harte welkom bij de nieuwjaarsreceptie van de Vereniging Hogescholen. Een bijzonder welkom uiteraard aan onze minister van OCW, Ingrid van Engelshoven. Ingrid wat fijn dat je erbij bent vandaag. Goed ook om ook te zien dat er collega's van onze hogescholen, partnerorganisaties, gemeenten en provincies uit het hele land aanwezig zijn vandaag. Het is weer het begin van het nieuwe jaar. Typisch een moment om wat terug te blikken, wat te kijken waar we nu staan en wat vooruit te blikken. En in die overzichtelijke volgorde zou ik over een paar dingen wat willen zeggen.

Eerst even de terugblik. Het afgelopen jaar heb ik 32 bezoeken mogen brengen aan onze mooie hogescholen. En als ik nog niet langs ben geweest; weet, dan kom ik eraan. Een paar dingen vielen mij daarop.

Ik kan mij nog herinneren bij mijn aanstelling dat werd gesproken over de enorme diversiteit aan hogescholen in NL. Dat is nou echt een van de dingen waarvan je kunt zeggen: 'dat gaat pas echt leven als je het meemaakt'. Van conservatoria tot agrarische hogescholen. Van grote Randstedelijke hogescholen tot monosectorale pabo's. Van Limburg tot Noord-Nederland, jullie hebben het me allemaal laten zien. En wat dat betreft past dan ook een woord van dank aan jullie allemaal. Het zijn fantastische dagen om mee te maken. En ik ga daar ook zeker mee door. De betrokkenheid van al die collega's in het land bij hun studenten. Het idealisme wat van de sector afspat. Prachtig om te zien bij al die collega's. In dat verband wil ik overigens zeker niet onvermeld laten de inzet van de collega's hier op de Prinsessegracht die op een ongelofelijk loyale manier achter de schermen zich dag in dag uit inzetten voor het HBO. En dat leidt ook ergens toe. Dit is mijn soepele overstap naar waar we nu staan.

Want we hebben afgelopen jaar een paar belangrijke piketpaaltjes geslagen voor de toekomst.

We hebben onze gloednieuwe overkoepelende strategische agenda 'Professionals voor morgen' met de focus op de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de verdere ontwikkeling van het stelsel en studentsucces.

En op onze agenda hebben we ook bondgenoten verzameld. Daarbij denk ik in de eerste plaats aan onze vrienden van de VSNU waarmee we afspraken hebben gemaakt over de introductie van een derde cyclus in het hbo. Maar daarbij denk ik uiteraard ook aan onze Minister wiens strategische agenda op een natuurlijke manier in het verlengde ligt van de onze.

Daarnaast hebben we tot slot ook onze agenda gepresenteerd voor het toekomstbestendige leraarschap. Daarbij leggen we de nadruk op samen opleiden en professionaliseren, meer flexibiliteit qua opleidingen en aanpassing van de bevoegdheden van leraren. Zo dragen wij bij aan de oplossing van het urgente maatschappelijk probleem van het tekort aan leraren. Het is een van die uitdagingen die ook de komende jaren nog veel van ons zal vergen. Maar er zijn ook lichtpuntjes. Het eerste lichtpuntje komt bij Fontys vandaan waar ze via een

eenvoudige email aan ASML in één klap meer dan honderd ingenieurs vonden die geïnteresseerd zijn in een overstap naar de pabo. En tweede lichtpuntje vond ik zelf de overstap van Merel van Vroonhoven, die besloot haar baan als voorzitter van de Autoriteit Financiële markten in te ruilen voor de pabo. Wij kunnen als hogescholen niet in ons eentje het lerarentekort oplossen, maar met vereende krachten kan het zeker.

Een vierdaagse schoolweek vanwege het lerarentekort, patiënten die naar België moeten vanwege een tekort aan zorgpersoneel, het aantal ICT-ers is niet aan te slepen. Hogescholen doen er alles aan om juist die studies aantrekkelijk te maken, maar kampt daarbij met een ander groeiend probleem: de bevolkingskrimp. En dat is niet alleen een probleem van het hbo, maar van het hele land.

Dat brengt mij op de toekomst, want ook het komend jaar zal ons veel maatschappelijke uitdagingen brengen, gedeeltelijk bekende, maar gedeeltelijk ook nieuwe.

Kort samengevat komt er een wereld op ons af waarin we ook de komende jaren nog te maken hebben met een enorme krapte op de arbeidsmarkt. Die krapte wordt veroorzaakt door vergrijzing maar ook doordat de beroepspraktijk razendsnel verandert door technologisering, digitalisering en robotisering. We hebben in Nederland eenvoudigweg niet genoeg mensen om die snel veranderende of nieuwe banen te kunnen vervullen.

Die krapte op de arbeidsmarkt is een des te grotere uitdaging voor het hbo, omdat wij de komende jaren een forse daling van instroom van studenten gaan zien. Je hoort er relatief weinig over. En als we de kranten moeten geloven dan puilen de collegezalen in het hoger onderwijs uit. Maar de voorspellingen voor het hbo de komende jaren laten een forse daling zien. Dat gaat uiteraard niet overal in dezelfde mate gebeuren. Aan de randen van Nederland zal de krimp groot zijn, in de Randstad wordt geen krimp verwacht en blijven de collegezalen overvol. In de Achterhoek wordt in sommige gemeenten 40% minder baby's geboren. En de provincie Zeeland verwacht, uitgesmeerd over een periode van tien jaar, een krimp van 18,7 procent.

Maar dit is niet alleen een probleem voor die hbo-instellingen die hiermee direct te maken krijgen. Dat zou een onderschatting zijn van wat hier gebeurt. Want vergeet niet, wij hebben een heel ander type student in huis dan universiteiten. Onze studenten komen dikwijls van het mbo, zijn veel vaker thuiswonend en ook veel vaker gaat het om eerstegeneratie studenten. Daarmee zijn onze studenten meer regionaal gebonden. Dat betekent dat als een opleiding in de regio wordt stopgezet, het nog maar de vraag is of de betreffende hbo-student elders die opleiding gaat volgen.

Daarmee dreigen dus in de regio talenten verloren te gaan voor de arbeidsmarkt en voor de samenleving. Maar wat mij persoonlijk daarbij ook drijft is dat daarmee ook de toegankelijkheid en dus de emancipatiefunctie van het gehele hbo wordt aangetast. Dat kan maatschappelijk gezien niet zo zijn en dat gaat ons allemaal aan. Maatschappelijk gezien is dit het tegenovergestelde van wat moet gebeuren. Want het moet juist alle hens aan dek zijn. We hebben iedereen nodig, liefst zo lang mogelijk en we willen dat iedereen tot zijn recht komt in zijn of haar veranderde of nieuwe beroep.

Als hbo kunnen wij bij uitstek een grote rol spelen bij oplossing van deze problematiek. Die wordt veroorzaakt door de razendsnel veranderende beroepspraktijk, demografische problemen van vergrijzing en krimp. Dat begint met de uitspraak ten principale dat we ons als Vereniging Hogescholen collectief verantwoordelijk achten voor een blijvend landelijk en gevarieerd aanbod van hbo-opleidingen. Voor een blijvend landelijk initieel en post-initieel onderwijs- en onderzoeks-aanbod.

Hoe moet dat eruit zien? Dat moet betekenen dat;
een hbo-afgestudeerde verpleegkundige die een specialisatie wil doen, daarvoor haar regio niet hoeft te verlaten;
dat iemand die eruit vliegt bij TATA steel in IJmuiden, in de kop van Noord-Holland door kan als zij-instromer.
dat de mkb'er die zich afvraagt wat robotisering moet betekenen voor zijn bedrijf en zijn werknemers, voor praktijkgericht onderzoek terecht kan bij een hogeschool in de buurt;
dat een automonteur die wil doorgroeien naar systeemspecialist op het hbo bij hem of haar in de buurt een associate degree opleiding automotive kan volgen;
dat we juist daarom verder gaan in de richting van gedigitaliseerd onderwijs, onderwijs en onderzoek met behulp van virtual reality;
dat we via ons praktijkgericht onderzoek een essentiële bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het regionale mkb. Het hbo als regionale innovatiemotor.

Daarmee nemen wij onze verantwoordelijkheid voor de toekomst van onze vroegere, huidige en toekomstige studenten; voor onze helden van het hbo.

Maar ook nemen we onze verantwoordelijkheid voor de leefbaarheid en de economische levensvatbaarheid van stad en land. Deze inzet voor een landelijke toegang tot het hbo heeft vooral zin en effect als we het samen doen. Want wij kunnen als hogescholen alleen voor een leefbare en economisch levensvatbare regio zorgen als dat gebeurt samen met het po, vo, mbo, universiteiten en publieke voorzieningen zoals de zorg en OV, maar ook zeker samen met het bedrijfsleven en met lokale en provinciale overheden.

Wat mij betreft is dit dan ook een open uitnodiging aan deze partijen om hierover met ons in gesprek te gaan.

Ik kijk dan ook nadrukkelijk richting het huidige kabinet dat onlangs de eerste contouren van een groot investeringsfonds heeft geschetst. Ik ben blij te zien dat investeringen in kennis en innovatie daar een groot deel van gaan uitmaken. Naar ik begrijp moet het dan gaan om het toekomstige verdienmodel van Nederland.

Daarvoor hebben we iedereen nodig. Veel van de banen van de toekomst in de zorg, het onderwijs, in de ICT zijn voor hoger opgeleiden. Laten we samen ervoor zorgen dat we de toegankelijkheid van juist het hbo, zowel initieel als post-initieel, als emancipatiemotor bewaken. Hogescholen zijn met hun regionale vertakking en hun banden met het mkb in de regio ook vanuit dat perspectief onmisbaar.

Als we weten dat we voor onze toekomst iedereen en heel Nederland nodig hebben, laten we het hoger beroepsonderwijs dan koesteren.

Dat koesteren doen we dit jaar onder meer door stil te staan bij het 45-jarig bestaan van de Vereniging Hogescholen, voorheen HBO-Raad. Dat gaan we vieren door onze Helden van het

hbo in het zonnetje te zetten. U zult daar de komende tijd meer over horen. Straks na een korte pauze zal de voorzitter van de Eerste Kamer, Jan Anthonie Bruijn, op geheel eigen wijze aandacht schenken aan ons lustrumjaar. Maar nu wil ik u graag uitnodigen om samen met mij het glas te heffen op het nieuwe jaar. Proost!